

дотримання принципу конфіденційності медіації — «не можуть бути допитані як свідки особи, які за законом зобов'язані зберігати в таємниці відомості, що були довірені їм у зв'язку з наданням послуг посередництва (медіації) під час проведення досудового врегулювання спору, — про такі відомості». Разом із тим, гарна по суті ідея «вбита» невдалими формулюваннями. По-перше, на теперішній час не існує закону, яким би було визначено обов'язок медіаторів зберігати в таємниці відомості, що були довірені їм. По-друге, мова йде про відомості, що були довірені медіатору під час проведення досудового врегулювання спору. Але ж медіацію може бути проведено під час судового розгляду у перерві між судовими засіданнями чи на стадії виконання судового рішення. У цьому випадку виникає запитання про те, чи можна допитувати медіатора про такі відомості?!

Єдиним реально відчутним зрушенням в контексті медіації є впровадження механізму стимулювання сторін до мирного врегулювання спору шляхом встановлення норми про повернення з державного бюджету 50 відсотків судового збору у разі укладення мирової угоди, відмови від позову або визнання позову відповідачем. Вбачається більш доцільним, якщо ці положення знайдуть відображення в законі «Про судовий збір». Проектом також передбачається, що при вирішенні питання про розподіл судових витрат суд враховує дії сторони щодо досудового вирішення спору та щодо врегулювання спору мирним шляхом під час розгляду справи, стадію розгляду справи на якій такі дії вчинялись.

Очевидно, що зміни до процесуального законодавства мають стати рушійною силою для розвитку медіації. Натомість через свою недосконалість запропоновані положення неспроможні впоратися з цим завданням у зв'язку з чим потребують обов'язкового перегляду.

ЗГАМА А. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук, доцент

ДО ПРОБЛЕМИ УНІФІКОВАНОГО ПОНЯТТЯ ЮРИСДИКЦІЇ У ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНІ

Проектом нового Господарського процесуального кодексу запропоновано відмовитися від розмежування таких термінів, як «підсудність» та «підвідомчість» і введено єдиний термін — «юрисдикція» (предметна,

суб'єктна, інстанційна та виключна). У зв'язку з цим виникає питання, а чи дійсно є альтернатива традиційним поняттям «підвідомчість» та «підсудність»?

Насамперед, зазначимо, що легальне визначення таких термінів як «юрисдикція», «компетенція», «підвідомчість», «підсудність» у процесуальному законодавстві відсутнє. У правовій науці прийнято підвідомчість розглядати у широкому та вузькому розумінні. Зокрема, у широкому розумінні підвідомчість — це коло будь-яких питань, відносно яких зазначений орган держави, суспільства або орган змішаного характеру може здійснювати будь-які покладені на нього функції [1, с. 68]. Проте вважаємо, що практичне значення має визначення підвідомчості саме у вузькому сенсі, коли говорять про коло справ, які судові органи уповноважені розглядати і вирішувати по суті.

Підсудністю традиційно називають розмежування компетенції судово розгляду справ між окремими господарськими судами. При цьому інститут підсудності слугує для визначення конкретного господарського суду, який вирішує конкретну господарську справу.

Відповідно п. 2 ст. 124 Конституції України юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. На сьогодні цей термін є загальновживаним у трьох значеннях: як юрисдикція держави; як юрисдикція органу держави і як судова юрисдикція [2, с. 104].

Визначаючи сутність поняття «юрисдикція» одні автори пропонують розглядати загальну і спеціальну юрисдикцію судів; інші розмежовують конституційну, загальну і арбітражну юрисдикції; треті пропонують виділяти цивільну, адміністративну, кримінальну юрисдикцію. Досить часто судову юрисдикцію визначають через поняття компетенції. Інколи під терміном «юрисдикція» розуміють спосіб здійснення правозастосовної практики.

Враховуючи вищезазначені погляди, напрашується висновок, що юрисдикцію можна розглядати або як сукупність повноважень судового органу (точніше як компетенцію) на здійснення діяльності щодо судочинства, або як саму цю діяльність. Вважаємо, що надавати беззаперечну прерогативу одній із вказаних позицій буде недоцільно і ось чому. Ті автори, які підтримують першу точку зору, зосереджуються на особливостях цієї діяльності, а ті, які говорять про юрисдикцію як саму діяльність, — на характеристиці й процедурних особливостях такої діяльності. Як видно, досліджуються лише різні грані одного й того ж правового явища.

При цьому компетенція суду — це його права та обов'язки, які він реалізує шляхом вчинення певних дій в рамках процесуального законодавства. Як слушно вказує Н.О. Петренко, компетенція суду включає в себе визначення підвідомчості та підсудності конкретної справи, направленої до суду [3, с. 71-72]. Проте поняття компетенції є більш широким у своєму трактуванні і не може зводитися лише до розгляду певної якоїсь справи, як це має місце з підвідомчістю та підсудністю.

Запровадження у процесуальному законі терміну предметна юрисдикція не може повноцінно замінити поняття підвідомчості. У цьому контексті має рацію Ю. Осіпов, який говорить, якщо предметна компетенція (що відповідає предметній юрисдикції у сучасному трактуванні – А.З.) характеризує зв'язок між повноваженнями та його об'єктом із сторони суб'єкта повноважень (відповідного органу), то підвідомчість характеризує цей зв'язок із сторони їх об'єкта [1, с. 18].

Завданням підвідомчості є точне визначення кола справ, які підлягають віданню судових органів. Компетенція – поняття ширше за підвідомчість і ним охоплюється уся сукупність прав та обов'язків органу, у тому числі – і його право на вирішення певного кола справ [4, с. 28]. Компетенція і підвідомчість співвідносяться як вид і рід [5, с. 158].

Свого часу І.Г. Побирченко абсолютно правильно вказав, що взагалі поняття «юрисдикція» утворене сукупністю двох співвідносних понять: підвідомчості спорів (у розумінні «підлягати юрисдикції») та компетенції органу із вирішення спорів (у розумінні «володіти юрисдикцією») [6, с. 21]. Таким чином, компетенція господарського суду визначає сферу прояву, межі його юрисдикції.

Отже, розвиток науки господарського процесуального права не може відбуватися на заміні одних понять іншими, на непорозумінні їх суті, тим паче якщо останні не розкривають особливостей діяльності органів судочинства. Формуючи дефініційний апарат, варто обережно підходити до уніфікації поняття «юрисдикція», щоб тим самим не зашкодити ефективному функціонуванню системи господарських судів. У процесуальному законі варто залишити традиційні підходи до підвідомчості та підсудності, а поняття юрисдикції та компетенції залишити щодо визначення діяльності державних органів в цілому.

Список використаної літератури:

1. Осіпов Ю. К. Подведомственность юридических дел : учебное пособие / Ю. К. Осіпов. – Свердловск, 1973. – 122 с.
2. Шадура Д. Поняття і зміст судової юрисдикції / Д. Шадура // Вісник прокуратури. – 2007. – № 1 (67). – С. 103-110.
3. Петренко Н.О. Щодо використання термінів «підвідомчість», «компетенція», «юрисдикція», та «підсудність спорів» у господарському процесуальному законодавстві / Н.О. Петренко // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 5. – С. 70-72.
4. Тараненко В. Научно-практический комментарий к Основам гражданского судопроизводства Союза СССР и союзных республик / В. Тараненко, М. Шакарян // Советская юстиция. – 1963. – № 14. – С. 28-29.
5. Дружков П. С. Понятие и виды подведомственности споров о праве и иных правовых вопросов / П. С. Дружков // Вопросы советского государства и права. – Томск : Изд-во Томск. ун-та, 1966. – С. 156-167.
6. Побирченко И. Г. Подведомственность хозяйственных споров / И. Г. Побирченко. – К. : РИО МВД УССР, 1969. – 218 с.